

GUSTAF MANNERHEIM 1906—1917

Av professor ERIK ANNERS

När Stig Jägerskiöld förra året publicerade första delen av sin Mannerheimbiografi upplevdes detta som en sensation av den historiskt intresserade allmänheten. Biografin, som behandlade Mannerheims ungdomsår och tjänstgöring i den kejserliga ryska armén fram till det rysk-japanska krigets slut, byggde nämligen framför allt på ett tidigare ej använt rikt källmaterial i form av brev inom Mannerheims släkt. Inte minst var Gustaf Mannerheims egna brev en givande källa.

När nu andra delen, (Bonniers, 49:— kr), som behandlar Mannerheims levnad åren 1906—1917 föreligger kan man med glädje konstatera att den ligger på samma höga nivå som den första. Fortfarande är brevmaterialen den viktigaste källan och Jägerskiöld har använt det på samma skickliga, man frestas säga försynta, sätt. Han har emellertid gjort sig stor möda med att komplettera det med andra källor, särskilt materialet från Gustaf Mannerheims kamrater i fält på ostfronten i det första världskriget.

Jägerskiöld visar vad Mannerheims egna minnen låter läsarna ana att den berömda ritten genom Asien i själva verket var en för dåtida förhållanden typisk underrättelseoperation. Mannerheim hade helt enkelt till uppgift att rekognosera vissa tänkbara marschrouter för en rysk attack mot Kina. Om hans rapporter till Stavkan — den ryska generalstaben — är bevarade kan det måhända finnas ett och annat i dem, som intresserar även nutida ryska generaler.

En särskilt intressant konsekvens

av Jägerskiölds omsorgsfulla behandling av källorna är att det visar sig — som så ofta eljest — att en på goda källor byggd biografi är pålitligare än föremålets egna minnen. Efterrationaliseringar och minnesfel föranleder inte sällan att memoarer ger missvisande upplysningar. Jägerskiölds arbete ger därför mycket mera än Gustaf Mannerheims egna minnen, där marskalken håller samma distans till läsaren som han i sitt liv tycks ha hållit till nästan alla människor utom de närmaste släktingarna.

Utan att Jägerskiöld direkt säger det ger biografin en djupare förklaring till denna Mannerheims attityd än den vanliga: den högadlige gardesofficerens invanda beteendemönster i det gamla ståndssamhället. Bakom den högdragna, snart sagt majestätiska fasaden, som visserligen av och till kunde mjukas upp i yttringar av älskvärd förbindlighet eller spontan vänlighet, gömde sig tydligen en mycket komplicerad känslomänniska. Mannerheim tycks ha hållit sig själv i styr helt enkelt därför att han måste. Hans temperament och känslighet var så starka att han tycks ha känt ett ofrånkomligt behov av att skydda sin personlighet mot insyn och sig själv mot följderna av att hans temperament bröt fram.

Fenomenet är inte ovanligt bland stora ledargestalter. Men det lär inte vara ofta som sådana människor lyckas bevara självkontrollen lika väl som Mannerheim. Kanske var det just däri som hans storhet och ledarskaper egentligen låg.